

Перший напрям можна розвивати шляхом застосування новітніх технологій - краплинне зрошення, підбір сортів, добрив, засобів захисту рослин, використання шлейфу машин при вирощуванні розсади, овочів і збиранні врожаю, поглиблення виробничої спеціалізації при вирощування овочів.

Другий напрям формування інфраструктури гуртового овочевого ринку, будівництво сховищ для зберігання, заходи, які б сприяли збуту продукції овочівництва, включаючи збирання, обробку та розповсюдження ринкової інформації, поглиблена інтеграція підприємств товаровиробників з переробними та торговельними підприємствами.

Перспективним напрямом, на нашу думку, є розширення збуту овочевої продукції та овочевих консервів на зовнішніх ринках. Для цього необхідним є приведення усього циклу виробництва, зберігання, переробки та ін. до світових вимог. Необхідна розробка і впровадження системи сертифікації виробників овочів і контролю якості овочевої і консервованої овочевої продукції, формування системи маркетингу у цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кучеренко Т. Виробництво та перспективи овочівництва в Україні //Овощеводство. - 2010. - №12. – С.10-15.
2. Дані Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Статистичний щорічник Херсонської області за 2009 р/За ред. Вознюка В.А. Херсон. 2010, - 508 с.
4. Кучеренко Т. Сьогодні і майбутнє вітчизняного овочівництва / Т. Кучеренко // Пропозиція. - 2009. - №12. – С. 60 - 63.
5. Ромащенко М., Шатковський А. Состояние и перспективы развития овощеводства открытого грунта в Украине// Овощеводство. – 2010.- №5. – С.8-10.
6. Рудь В.П. Ринок овочів та продовольча безпека України //Економіка АПК. - 2010.- №6. – С.55-57.

УДК 338.43:633.17:(477)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОСА В УКРАЇНІ

О. В. АВЕРЧЕВ – доцент, директор Інституту післядипломної освіти та дорадництва Херсонського ДАУ

Постановка проблеми. Поліпшення постачання населення продуктами харчування та підвищення його життєвого рівня багато в чому залежать від ефективності функціонування агропромислового

комплексу. Сучасний рівень споживання основних продуктів харчування значно поступається рекомендованим раціональним нормам з енергетичної цінності й структурі раціону. Показник фізіологічної норми споживання проса на одну особу становить 2,6 кг на рік. Для забезпечення внутрішньої потреби населення України у цьому цінному продукті харчування необхідно виробляти щорічно близько 120 тис. т продовольчого зерна. Обсяги виробництва проса в Україні в 2005 р. становлять 140,5 тис. т, а в 2006 р. - 123,5 тис. т. Таким чином, внутрішня потреба задовольняється тільки на рівні споживання населення. Подальше зростання виробництва проса зумовлено необхідністю нарощування виробництва тваринницької продукції.

У зв'язку із цим зростає роль культури проса. Оскільки продукт його переробки – пшоно є одним з економічно доступних і повноцінних продуктів харчування. За своїми споживчими властивостям пшоно є унікальне, оскільки воно задовольняє фізіологічні потреби організму людини в поживних компонентах і енергії, виконує профілактичні й лікувальні функції, має важливе стратегічне й народногосподарське значення.

Економічна ефективність виробництва проса на півдні України досліджена недостатньо, а на сучасному етапі в рослинництві пріоритетним напрямом є виробництво продукції, що потребує меншого застосування ресурсів при максимальному використанні потенціалу вирощуваних культур і регіональних особливостей.

Стан вивчення проблеми. Проблематикою ефективності виробництва, розвитку ринку проса в умовах різних регіонів України займалися вчені Кутиков П.М., Остапов В.І., Пустова З.В., Моїсеєва М. В. [1-4]. Разом із тим, практично не вивченні питання реалізації проса підприємствами різних форм власності та їхній вплив не тільки на ефективність галузі, але й народне господарство в цілому. Тому ця проблематика є актуальною і потребує вирішення.

Завдання і методика досліджень. Основним завданням наших досліджень було визначення рівня ефективності виробництва та реалізації проса на рівні сільськогосподарських підприємств області та шляхів зростання ефективності сільськогосподарського виробництва, яке значною мірою зумовлюється: розвитком галузей рослинництва, забезпеченням продовольчих і виробничих потреб на внутрішньодержавному ринку, можливістю витримати конкуренцію на зовнішньому продовольчому ринку.

Результати досліджень. Вивчення динаміки рівня врожайності проса за регіонами свідчить, що середня врожайність по Україні становить 15,6 ц/га. В Івано-Франківській області рівень урожайності найвищий – 22,1 ц/га, Полтавській – 21,6 ц/га, Дніпропетровській – 18,4 ц/га, Донецькій – 18,3 ц/га. У той же час у Рівненській області урожайність проса становила 6,8 ц/га, в

Тернопільській – 8,3 ц/га, Житомирській – 7,1 ц/га, Волинській – 8,3 ц/га. Отже, рівень урожайності проса значно змінюється за регіонами [4].

У багатогалузевих господарствах частина вирощеного врожаю залишається в господарстві для задоволення потреб тваринництва, видачі робітникам у рахунок оплати праці тощо. Тому реалізація проса значно відрізняється від валового виробництва. У таблиці 1 ми визначили рівень товарності виробництва проса в Україні і надходження продукції на переробні підприємства.

У 2008 р. із 122 тис. т вирощеного проса було реалізовано лише 67 тис. т або 54,9 % . Найвищий рівень товарності був у 2005 р. 83,7 %. 2000 рік відзначається найвищим урожаєм – 426 тис. т, з яких було реалізовано 174 тис. т – 40,8 %.

Таблиця 1 - Показники виробництва і реалізації проса в Україні

Показники	Роки						2008 р. у % до 2000 р.
	1990	2000	2005	2006	2007	2008	
Валовий збір у вазі після доробки, тис. т	338	426	141	123	84	122	28,6
Реалізовано проса, тис. т	-	174	118	80	49	67	38,5
Рівень товарності, %	-	40,8	83,7	65,0	58,3	54,9	14,1 в.п.
Надійшло на переробні підприємства, тис. т	-	-	57	17	17	18	-

Із загальної кількості реалізованого проса лише незначна частина надходить на переробні підприємства – у 2008 р. 18 тис. т. Зерно проса добре зберігається, тому особливе значення має для створення державного резерву продуктів і кормів. Більшість видів сільськогосподарської продукції, призначеної для реалізації, а також ту, що залишається у господарстві, доводять до певних кондицій. Зокрема зерно після зберігання підсушують і доочищають. Продукція, яка залишається для внутрішньогосподарських потреб, вимагає належних умов зберігання, що запобігає її втратам.

Заготівлю зерна здійснюють в основному підприємства хлібопродуктів, на які покладено функції його приймання, розміщення, зберігання і поліпшення якості. В їх функції входить також обмін і виконання насіннево-позичкових операцій, виробництво борошна, крупи, комбікорму тощо та забезпечення реалізації всіх видів хлібопродуктів, включаючи комбікорми, вироблені на комбікормових заводах, які функціонують при хлібоприймальних підприємствах.

Здійснення цих функцій передбачає приймання, відпуск, транзитно-розрахункові операції, зберігання, сушіння зерна, обробку

хлібопродуктів. Для кожної операції розроблено відповідні коефіцієнти, за допомогою яких з вищенаведених операцій утворюють узагальнені показники: з перших чотирьох - комплексний вантажооборот, а інтеграція всіх перерахованих - загальний комплексний вантажооборот. За допомогою цих узагальнених показників можна планувати і оцінювати роботу хлібоприймальних підприємств, зокрема розраховувати продуктивність праці і фондівіддачі, витрати матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на одиницю продукції, доходи підприємства.

Результати від реалізації проса сільськогосподарськими підприємствами України відображає таблиця 2.

Таблиця 2 - Результати від реалізації проса сільськогосподарськими підприємствами України у 2009 р.

Показники	2009 р.
Кількість реалізованої продукції, тис. т	103,0
Повна собівартість продукції, тис. грн.	76593,3
Чистий дохід (виручка від реалізації), тис. грн.	60334,1
Прибуток (збиток), тис. грн.	-16259,2
Повна собівартість 1 ц. грн.	74,38
Середня ціна реалізації, грн.	58,59
Рівень рентабельності, %	-21,2
Реалізовано у % до обсягу виробленої продукції у звітному році	113,6

При реалізації 103 тис. т проса сільськогосподарські підприємства одержали 60334,1 тис. грн. виручки від реалізації, а витрати на виробництво і реалізацію становили 76593,3 тис. грн. Відповідно збитки становили 16259,2 тис. грн. Причиною збитковості виробництва є перевищення собівартості над ціною реалізації продукції. Ціна реалізації 1 ц проса на ринку була 58,59 грн. при повній собівартості 74,38 грн. / ц. Рівень збитковості - 21,2 % свідчить, що кожна витрачена гривня на вирощування проса приносила товаровиробникам 21,2 коп. збитку. Рівень товарності 113,6 % свідчить, що було реалізовано більше продукції, ніж вирощено в поточному році.

Проблеми розвитку зернового господарства і ринку зерна можуть бути вирішені на основі відповідного закону України, згідно з яким держава відновлює контрактну систему на зерно в обсягах раціональних потреб та стратегічних запасів, упроваджує механізм інтервенційних закупівель, створює відповідну інфраструктуру на ринку зерна. За цією схемою в Україні має бути створене Державне управління з виробництва і продажу зерна та переробки зерна, підпорядковане Уряду, діяльність якого контролюватиметься представниками товаровиробників і організацій, що входять у його адміністративну раду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кутиков П.М. Наш вклад в продовольственную программу //Зерновое хозяйство, №9, 1983. – С. 33-34.
2. Остапов В.И. Орошаемое земледелие /Отв. ред. - Киев: Урожай, 1987.
3. Пустовая З.В. Усовершенствование элементов агротехники выращивания проса в летних посевах //Сб. науч. тр. межд. конф., посв. 30-лет. науч.-иссл. инс-та круп. культур. – Каменец-Подольский, 2002. – С. 223-228.
4. Моїсеєва М. В фокусі просо та сорго/ М. Моїсеєва //Пропозиція: Укр. журнал з питань агробізнесу. - Київ: Юнівест Маркетинг. - 2006. - №7. - С. 34-37.

УДК 338.43:631.1

ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ІННОВАЦІЙ У РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

В.Г. ГРАНОВСЬКА – к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Ключовою проблемою аграрного сектора економіки України є збільшення диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів, низькі конкурентоспроможність та інвестиційно-інноваційна активність аграрних підприємств. Питання, що потребують нагального розв'язання, пов'язані із низьким рівнем пристосування працівників сільськогосподарських підприємств до ринкових умов функціонування, недостатньою підтримкою розвитку підприємництва на селі, відсутністю інноваційної активності сільськогосподарських підприємств, негативним техногенним впливом на навколишнє природне середовище та, як наслідок, низькою інвестиційною привабливістю регіонів. Таким чином, підвищення інноваційно-інвестиційного потенціалу регіонів України є, на наш погляд, тим актуальним питанням, вирішення якого впливає на ефективність функціонування підприємств аграрної сфери в цілому.

Стан вивчення проблеми. Інноваційна активність сільськогосподарських підприємств України є надзвичайно низькою порівняно з європейськими країнами. Переважна більшість вітчизняних сільськогосподарських підприємств залишається поза конкурентною боротьбою, що в основному зосереджується у сфері освоєння нових технологій. Слід зазначити, що низький обсяг попиту на інноваційний продукт на внутрішньому ринку не сприяє поширенню зовнішніх ефектів та розвитку потенційних внутрішніх чинників підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Вищезазначене потребує цільових та системних дій щодо структурної перебудови національної